

Bouwkundige opname

Steenfabriek de Werklust te Losser

23 mei 2017

BOEi
Restaureren en Herbestemmen van Cultureel Erfgoed

Postbus 2641
3800 GD Amersfoort
(033) 760 0660
www.boei.nl

Inhoud

Hfst		pagina
1	Inleiding	2
2	Omschrijving	3
3	Terrein en gebouwen	4
4	Overzicht monumentnummers	5
5	Geschiedenis	6
6	Historische afbeeldingen	7
7	Ringoven met schoorsteen (1)	10
8	Vormloods met watertoren (2)	12
9	Kabelsysteem (3)	13
10	Droogloodsen	14
	Noordzijde (4)	
	Droogloods Noordzijde (5)	
	Verlengde van droogloods (5a)	
	Droogloods Zuidzijde(6)	
	Droogloods Zuidzijde (7)	
	Droogloods Zuidzijde (8)	
11	Smederij/werkplaats (10)	20
12	Travohuisje (11)	21
13	Conclusie	22
14	Literatuur	23

1 Inleiding

Op 16 mei 2017 zijn de gebouwen op het terrein van steenfabriek de Werklust geïnspecteerd. De gemeente Losser is op dit moment eigenaar van het complex. De huurder is Stichting steenfabriek De Werklust.

Boei is voornemens het complex in eigendom te nemen en wil om die reden de huidige bouwkundige toestand inzichtelijk krijgen en in een rapportage samenvatten.

Schoorsteenbouwer Harm Meijer heeft in november 2016 in opdracht van de Stichting steenfabriek De Werklust een bouwkundige opname gedaan van het buitendakse deel van de schoorsteen van de ringoven. In opdracht van Harm Meijer is er door stichting TCKI laboratoriumonderzoek gedaan naar de hoeveelheid wateroplosbare zouten in het metselwerk van de ringoven.

Op 16 mei 2017 heeft Harm Meijer in opdracht van BOEi de ringoven en de watertoren geïnspecteerd. Zijn bevindingen zijn opgenomen in een separate rapportages.

Het smalspoor wordt door de vrijwilligers van Stichting Steenfabriek de Werklust onderhouden. De onderhoudstoestand is niet in deze bouwkundige opname meegenomen.

Bijlagen:

Fotobijlage

Inspectie verslag schoorsteen	Rapportage Harm Meijer B.V.	d.d. 06-11- 2016
Onderzoek baksteengruis Losser	Rapportage TCKI	d.d. 09-03-2017
Inspectie rookkanalen Losser	Rapportage Harm Meijer B.V	d.d. 24-05-2017
Rookkanaal werklust Losser opname	Rapportage Harm Meijer B.V	d.d. 24-05-2017

2 Omschrijving

Projectgegevens:	Steenfabriek de Werklust te Losser Oldenzaalsestraat 104 7581PW te Losser
Huidige eigenaar:	Gemeente Losser
Huidige functie:	Museum Sinds 2006 verhuurd aan Stichting Steenfabriek de Werklust
Rapportage:	BOEi Postbus 2641 3800 GD Amersfoort Info@BOEi.nl Tel: 033-760 0660
Locatiebezoek:	16 mei 2017 inspectie en rapportage door A. van der Beek – BOEi en H. Meijer – Harm Meijer BV (separate rapportages)
Korte omschrijving:	Het complex bestaat uit een ringoven met schoorsteen op het voorterrein. Op het achterterrein staat een vormloods met watertoren, vijf grote droogloodsen en een kleine droogloods en een werkplaats en een kabelsysteem. Achter de bijbehorende werkplaats/ smederij aan de Smuddeweg bevindt zich de kleigroeve. Op het voorterrein staat een voormalig transformatorhuisje. De groeve en de vormloods zijn met elkaar verbonden door een smalspoor. Aan de achterzijde van het terrein is een parkeerplaats gerealiseerd. Hier bevindt zich tevens de entree tot het terrein met een bezoekerscentrum. Dit gebouw (nieuwbouw) is geïntegreerd in een gedeelte van de vormloods.
Monumentenstatus:	9 van de objecten/gebouwen op het terrein van De Werklust zijn afzonderlijk beschermd als rijksmonument. Vanwege de waardevolle samenhang zijn ze tevens onderdeel van een complex en als zodanig beschermd.

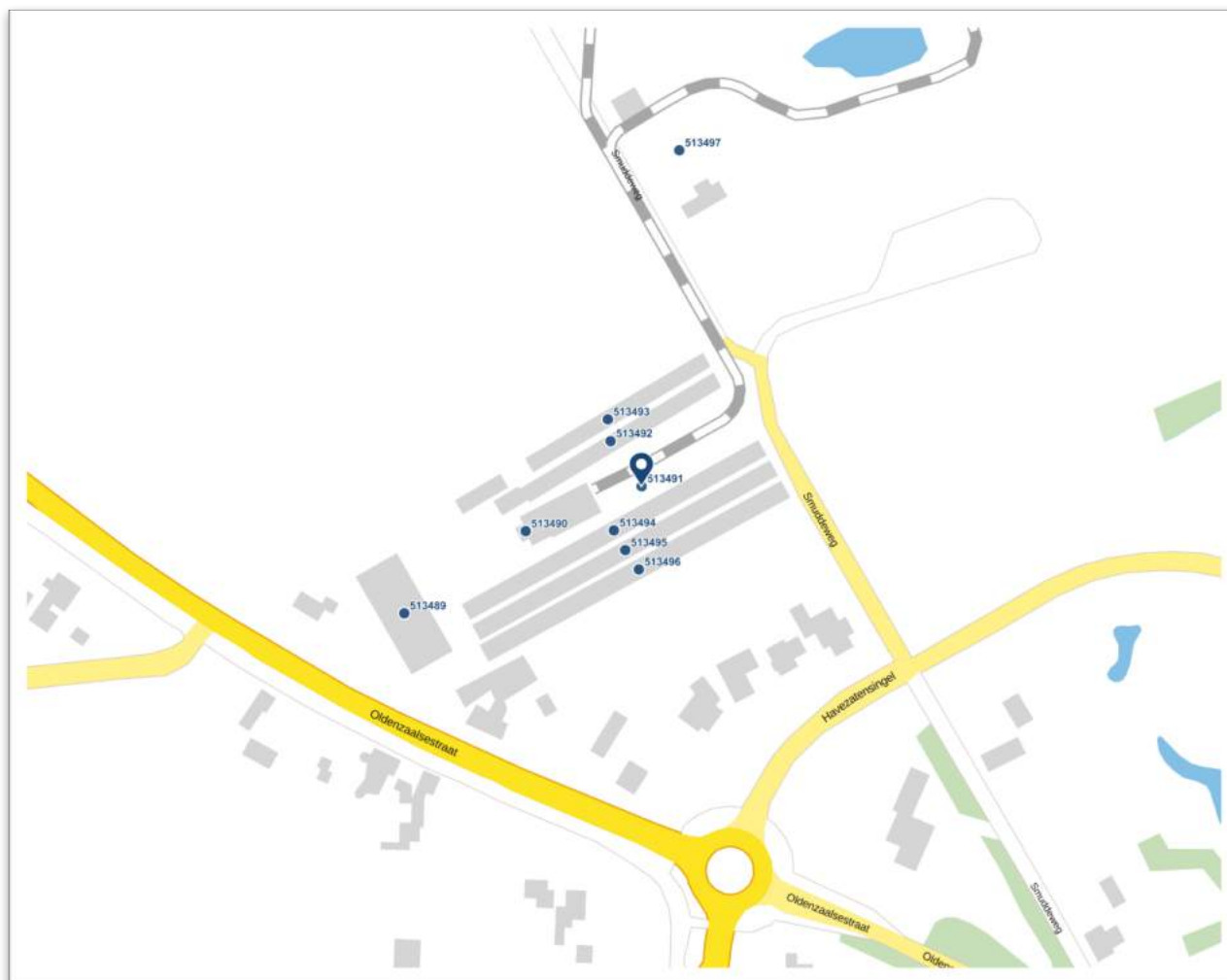
3 Terrein en gebouwen

Uitsnede googlemaps d.d. 2017

1	Ringoven met schoorsteen	9	Smalspoor
2	Vormloods met watertoren	10	Smederij/werkplaats
3	Kabelsysteem (tussen de droogloodsen)	11	Travohuisje
4	Droogloods Noordzijde		
5	Droogloods Noordzijde		
5a	Verlengde van droogloods 5 Noordzijde		
6	Droogloods Zuidzijde		
7	Droogloods Zuidzijde		
8	Droogloods Zuidzijde		

4 Overzicht rijksmonumentnummers

Complexnaam DE WERKLUST
Complexnummer 51348

Ringoven met Schoorsteen (1)	: 513489
Vormloods met Watertoren (2)	: 513489
Kabelsysteem (3)	: 513491
Droogloods noordzijde (4)	: 513492
Droogloods noordzijde (5)	: 513493
Droogloods zuidzijde (6)	: 513494
Droogloods zuidzijde (7)	: 513495
Droogloods zuidzijde (8)	: 513496
Smalspoor (9)	: 513497

5 Geschiedenis

In en om Losser worden al eeuwenlang stenen gebakken. Hetzelfde geldt vermoedelijk voor de plek waar nu de Werklust staat. De nabijheid van de kleigroeve is de belangrijkste reden voor de vestiging van de Werklust op deze plek.

Het is niet precies bekend sinds wanneer op deze plek steenbakkers werkzaam zijn. Wel is bekend is, dat in 1895 de heren Genuchten, Haarman, Bulters, Bouwhuis en Keizers op dit perceel een (nieuwe) veldoven bouwden.

In het begin van de twintigste eeuw was het bedrijf in handen van de Duitse steenfabrikant Lindenbaum uit Gronau. In 1910 mechaniseerde hij het productieproces door een locomobiel te plaatsen voor de steenpers.

Hij verkocht het bedrijf in 1923 aan de gebroeders Osse. Zij lieten in 1928 een ringoven met schoorsteen op het terrein bouwen, alsmede in 1935 een uniek kabeltransportsysteem voor ongebakken stenen. Aan deze familie dankt de in deze fabriek geproduceerde steen zijn naam: de **Osse-steen**. (bezaagselde handvorm gevelbaksteen).

Damer erft in 1985 erft de fabriek. Zijn vrouw was de huishoudster van Alfons Osse. Door gebrek aan ervaring van de nieuwe eigenaren liep de fabriage van de stenen achteruit. In 1999 is het productieproces gestopt, onder meer andere vanwege de milieuoverlast.

In 1999 is de fabriek aangewezen als rijksmonument. In 2002 heeft een grote restauratie van de steenfabriek en de schoorsteen plaatsgevonden.

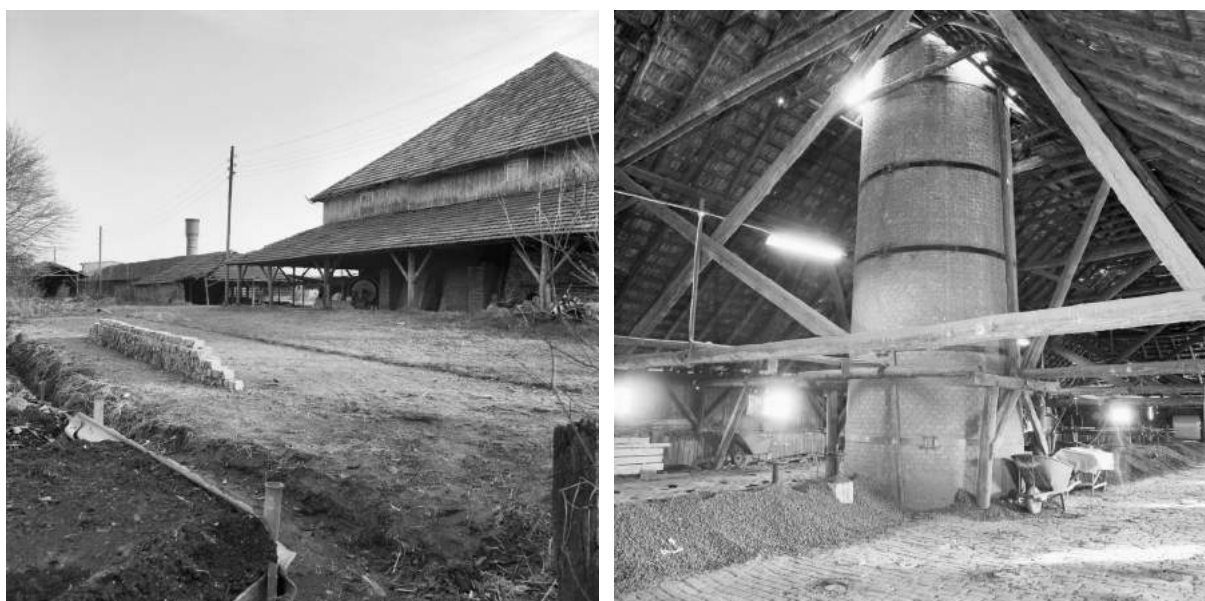
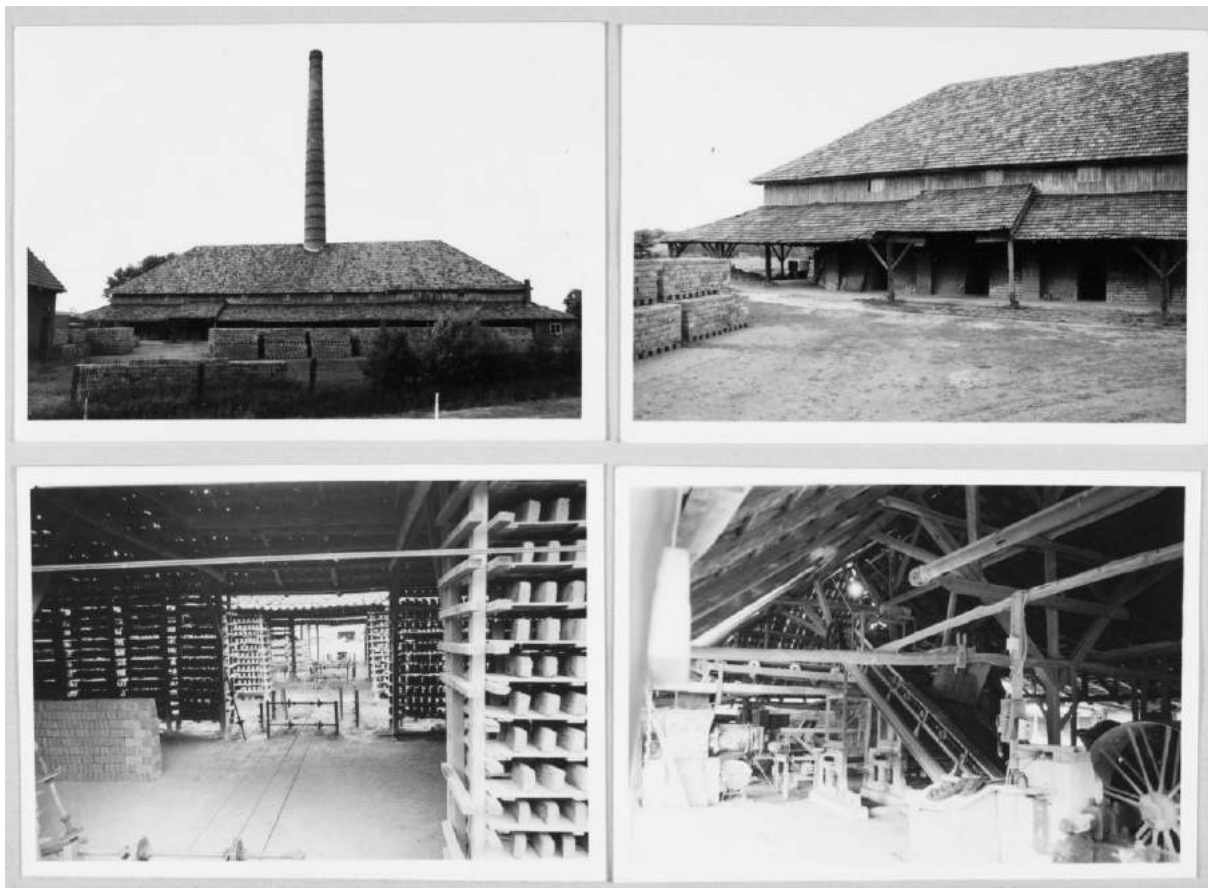
De Steenfabriek in Losser is één van de laatste voorbeelden in Europa van een nog functionerende ringoven. En het is de laatste ringoven in Nederland waar handvormstenen in seizoenproductie werden gemaakt

Het complex bestaat uit een ovale ringoven van achttien ovens, zes doorloodsen voor het drogen van de vormelingen en een bakstenen watertorentje met aangebouwde smederij. Een smalspoor voert naar een aan de Smuddeweg gelegen kleiput.

De Ossesteen

Deze is ook wel bekend onder de naam 'Losser Bont' of 'Ossekopp'. De stenen worden gekarakteriseerd door hun bijzondere kleurstelling, die geen andere fabriek weet te evenaren. Het hoge ijzergehalte van de klei geeft de stenen tijdens het bakken hun dieprode kleur. Het Losser Bont werd afgezet op het luxe segment van de baksteenmarkt.

6 Historische afbeeldingen

7 Ringoven met Schoorsteen (1)

RM 513489

Omschrijving

De ringoven van de Werklust ligt op het voorterrein. Het grondplan van de oven een afmeting van circa 50 bij 15 meter. De onderbouw bestaat uit het eigenlijke ovenlichaam met zware, enkele meters dikke muren van baksteen en chamotten, met gesnoten hoeken. Rondom zijn achttien rondboogvormige poorten aangebracht, die toegang geven tot de ellipsvormige ovenschacht met tongewelf. De kapconstructie van de bovenbouw is vanwege de werking in het ovenlichaam door de hitte los van de onderbouw geconstrueerd en steunt op houten standvinken op baksteen poeren, die aan de buitenzijde van de oven zijn geplaatst. Rondom de oven is een overkapping aangebracht met lessenaarsdaken, belegd met gesmoorde muldenpannen. Aan de straatzijde van de omgang is in rode pannen de naam van de fabriek gelegd: "DE WERKLUST". De verhoogde zolderverdieping heeft een houten kapconstructie met schilddak, belegd met gesmoorde muldenpannen. De 45 meter hoge schoorsteen staat in het midden van de oven en steekt uit het dak omhoog. De bovenzijde van het ovenlichaam is tegelijkertijd de vloer van de "zolder, die is belegd met klinkers en voorzien van stookgaten, die in verbinding staan met de ovenschacht. De vossengaten in de ovenschacht zijn verbonden met de schoorsteen en bevinden zich in de binnenwand.

Algemeen

In 2002 is restauratie van de ringoven van start gegaan. In de ringoven zijn t.b.v. van de museale functie enkele aanpassingen gedaan. Om de toegankelijkheid naar de stookvloer te vergroten zijn er 2 openingen gemaakt in de tongewelven van de ovens en is een van de inkruipopeningen vergroot en plaatselijk hersteld. Een aan de In beide kanten is een stalen trap geplaatst en aan de westkant een lift. Tijdens de restauratie van 2002 is de schoorsteen hersteld de bovenste deel is opnieuw opgemetseld. Een deel van de gewelven van de ringoven is opnieuw opgemetseld in vuurvaste steen. Het rookkanaal onder de stookvloer is schoongemaakt en er zijn nieuwe stenen ingemetseld.

Metselwerk

Het metselwerk van de ringoven vertoont op diverse plekken verpoederde metselmortel en verpulverde stenen. In deze stenen zijn veel sulfaat-zouten aanwezig (zie bijlage rapport TCKI). Zwavel uit rookgassen van o.a. stookolie zijn achtergebleven in de stenen. Sinds de oven buiten gebruik is geraakt en daardoor niet meer op temperatuur komt, worden de stenen en mortel onder invloed van vocht en sulfaat-zouten aangetast. Dit is een proces dat niet na een bepaalde periode stopt maar zich voortzet tot de mortel en de stenen verpulverd zijn. Door het metselwerk te neutraliseren (b.v. met natrium bicarbonaat) kan het proces, voor een groot deel, gestopt worden.

Vooraf in de rookkanalen en de inkrui-poorten zijn de stenen sterk aangetast.

Sinds de restauratie van 2002 / 2003 is de de toestand duidelijk verslechterd.

Met name het rookkanaal onder de stookvloer heeft veel te lijden gehad en daar zijn veel stenen losgekomen komen te zitten en een heel aantal geheel verpoederd.

Ter plaatse van de borstwering van de stookvloer liggen enkele stenen los.

In de buitenwand van de ringoven bevinden zich enkele scheuren.

In het voormalige kantoortje van de directeur van Osse (rechts a.d. voorzijde) bevinden zich een tweetal scheuren in het metselwerk.

Deze zijn niet verontrustend en zodanig dat er geen directe noodzaak tot herstel is.

Kapconstructie

Schilddak

In de kap van de bovenbouw zijn plaatselijk aantastingen van houtworm aangetroffen in het vloer- en wandbeschoot. De houtworm is actief. In het spanthout zijn sporen van boktor aangetroffen. De plek waar het is aangetroffen lijkt geen activiteit te zijn.

Niet de gehele kap en overige houtconstructie zijn geïnspecteerd op houtaantasters tijdens deze bouwkundige opname. Advies is om in de toekomst de gehele kap te controleren.

Lessenaarsdaken

De houten constructie van de onderbouw met lessenaarsdaken is van redelijk tot goed kwaliteit. In 2016 is een deel van het dak aan de achterzijde ingestort door een te hoge sneeuwbelasting. De schade is hersteld. Voor zover zichtbaar is het houtwerk van de constructie in goede staat.

Dakbedekking

Schilddak

Het schilddak van de bovenbouw gedekt met gesmoorde vlakke muldenpannen is goed van kwaliteit. De kap is rond 2002 beschoten waardoor er nauwelijks stormschade ontstaat bij de dakpannen hetgeen voorheen wel het geval was.

Lessenaarsdaken

De lessenaarsdaken van de onderbouw zijn gedekt met gesmoorde en rode vlakke muldenpannen. De pannen de panlatten en de aansluitingen verkeren in goede staat.

Schilderwerk

Het schilderwerk van de kozijnen in de houten opstand van de ringoven is slecht. Het schilderwerk van de kozijnen van het directeurskantoortje is slecht.

8 Vormloods met Watertoren (2)

RM: 513409

Omschrijving

Vormloods met watertoren ketel- en machinehuis (2) gebouwd als onderdeel van het complex steenfabriek "De werklust". De vormloods bestaat uit een open spantenconstructie afgesloten door een zadeldak, gedekt met rode oud holle pannen. Aan de noordzijde is het dak verlengd met golfplaten. De gemetselde watertoren is gebouwd ten behoeve van de voormalige stoommachine, die zorgde voor de aandrijving van de steenpers. Tegen de watertoren aan staan het voormalige ketel- en machinehuis. Deze bestaan uit gemetselde gevels een houten geveltop en een zadeldak gedekt met gesmoorde oud holle pannen. Thans is het in gebruik als museum- en restauratieatelier voor kerststallen.

Metselwerk

Het metselwerk van de is in redelijke staat. Door het ontbreken van dakgoten spat er veel water op waardoor de voegen ter hoogte van maaiveld matig zijn. Aan de zuidzijde is t.p.v. middelste raam de sluitsteen weggefallen.

Kapconstructie

De open kapconstructie en de panlatten van de vormloods zijn in goede staat. De kapconstructie van het ketel- en machinehuis zijn niet geïnspecteerd.

Dakbedekking

De pannenbedekking en de panlatten zijn in goede staat.

Schilderwerk

Het schilderwerk van o.a. de kozijnen, ramen en deuren verkeerd in matige tot slechte staat. De windveren, het beschot van de geveltoppen en de opgeklampte zijn gemaakt van Douglas en zijn onbehandeld.

9 Kabelsysteem (3)

RM 513491

Omschrijving

Het kabelsysteem bestaat uit een stelsel van rondlopende kabels, die over assen met wielen draaien. De plankjes met groenlingen worden van de kabel genomen en in de rekken van de droogloods geplaatst. De kabels kunnen van de ene naar de andere droogloods geleid worden.

Het kabelsysteem is nog vrijwel voor een groot deel intact maar het is niet meer 100% compleet. Diverse onderdelen zoals assen met wielen liggen opgeslagen in de rekken van de droogloodsen evenals de kabels. Een deel van het kabelsysteem is hersteld en dient nu als demonstratie voor het museum.

10 Droogloodsen

Droogloodsen algemeen

De vijf droogloodsen of haaghutten bevinden zich op het achterterrein van de fabriek aan beide zijden van de vormloods. Zij zijn circa 170 meter lang en zo'n 7 meter breed en bestaan uit een open naaldhouten spantenconstructie onder schilddak, gedekt met verschillende soorten dakpannen. Over het algemeen zijn er oud holle dakpannen gebruikt. De open wanden bestaan uit rekken, waartussen de plankjes met de groenlingen geschoven kunnen worden.

De droogloodsen op de werklust waren oorspronkelijk allemaal even lang even lang en hadden dezelfde lengte als de 3 zuidelijke droogloodsen.

Dakbedekking

Dakpannen:

De onbeschoten zadeldaken zijn bedekt met verschillende soorten dakpannen. De pannen zijn wisselend van kwaliteit. Het is in het verleden zo geweest dat er (goedkope) partijen dakpannen opgekocht werden en de dakvlakken waar nodig aangevuld of geheel vervangen werden. Deze steenfabriek produceerde zelf geen dakpannen.

Omdat de dakvlakken onbeschoten zijn en de wind vrij spel heeft door de droogloodsen zijn ze gevoelig voor stormschade. De pannendaken vergen jaarlijks onderhoud en het regelmatig rechtleggen van de dakpannen.

De droogloodsen hebben geen nokvorsten. Omdat de kap geen nokgording heeft kunnen er geen nokvorsten bevestigd worden. In het verleden lagen de nokvorsten er los op. Deze lagen doorlopend scheef en waaiden eraf. Om die reden heeft men aan de noord-westzijde hoger gelegd dan die van het zuidelijke dakvlak.

De sporen aan de noordelijk dakvlak zijn daarvoor met latten verlengd waarop een extra panlat bevestigd is. De overspanning van de panlatten is te groot waardoor een golvende nok ontstaat.

Op verschillende dakvlakken zijn er pannen die matig tot slecht van kwaliteit zijn. De klank van de pannen is niet meer helder. De pannen schilferen af en de nokken zijn brokkelig en kwetsbaar voor afscheuren.

Panlatten:

De panlatten zijn in redelijk tot goede staat. Op een enkele plaats in het dakvlak zijn ze matig. De panlatten tpv de nok zijn matig van kwaliteit. De overspanning is groot waardoor ze doorzakken en de nok een golvend uiterlijk heeft.

Constructie

Spanten:

De rondhouten spanten van naaldhout verkeren over het algemeen in redelijke staat. Diverse zijn staanders zijn t.p.v. het maaiveld door houtrot aangetast. Een groot deel van de staanders zijn op betonnen poertjes gezet. Hier en daar zijn herstelwerkzaamheden nodig ter plaatse van de poeren.

Tussen de droogrekken zijn op diverse plaatsen stalen kabels aangebracht tegen het schranken. Bij enkele droogloodsen zijn de spanten onderstempeld en zijn er staalkabels aangebracht tegen het spatten van de kap. De locatie wordt onderstaand per droogloods aangegeven.

Sporen:

De sporen verkeren in redelijke tot goede staat.

Droogrekken:

De droogrekken verkeren in redelijke tot goede staat. De liggers van de droogplanken zijn op de koppen hier en door houtrot aangetast. Achter de nieuwbouw schuiven enkele staanders van de poeren af.

Droogloods noordzijde (4)

RM 513492

Algemeen

Deze droogloods fungeerd als bezoeksdoorgang. De droogloods is in 2012 gedeeltelijk overkapt t.b.v. een bezoekerscentrum. De loods is d.m.v. een doorgang verbonden met de naastliggende loods. In de tussenbouw bevinden zich de sanitaire voorzieningen en de keuken.

Aan de achterzijde is de loods ingekort en later is in het verlengde is een gemetselde aanbouw aangebracht die fungeerd als werkplaats. De gemetselde aanbouw/ werkplaats heeft een zadeldak en twee houten topgevels. Het dak is gedekt met gesmoorde oud holle pannen.

Metselwerk

Werkplaats

Het metselwerk is goed, er zit scheurvorming in de gevels

Het voegwerk is goed. Omdat het gebouw geen dakgoten heeft en er bestrating langs de gevels is aangebracht zijn de gevels aan de onderzijde groen door opspattend water.

Constructie

Spanten droogloods:

De spanten zijn over algemeen goed van kwaliteit. Vlak achter de nieuwbouw schuiven enkele staanders van de droogrekken van de poeren af.

Van het achterste deel van de droogloods, tegen de werkplaats aan, ontbreken in de lengte een aantal spantenstijlen. De spanten zijn daar verbreed en zijn er te lichte spantplaten aangebracht. Deze buigen door waardoor het dakvlak als geheel wat verzakt. De overspanning is in de lengte en de breedte te groot en de houtafmetingen te licht.

Er is een staalkabel aangebracht om het geheel bij elkaar te houden.

In hetzelfde deel is een trek balk gebroken, deze wordt d.m.v. stutten op zijn plaats gehouden.

Dakbedekking

Droogloods

Een aantal meters nokpannen achter de nieuwbouw zijn vastgelegd met panhaken.

Er liggen verspreid over het dakvlak diverse pannen scheef op het dak.

Werkplaats

De gesmoorde oud holle pannen van de werkplaats zijn goed. Een enkele pan is gebroken.

Houten delen

Werkplaats

De windveren en deklijsten zijn ingerot en voor een groot deel niet meer aanwezig.

Houten topgevel matig er zijn diverse delen van het staande beschot van de topgevels aangetast door houtrot.

Schuifdeur aan de achterzijde is aan de onderzijde aangetast door houtrot.

Schilderwerk

Werkplaats

Het schilderwerk van de werkplaats is matig tot slecht. Het bladerd af, heeft de glans verloren en er zijn diverse kale stukken hout zichtbaar.

Bezoekerscentrum

Het buitenschilderwerk is redelijk tot goed van kwaliteit.

Het binnen van de buitenkozijnen is goed van kwaliteit.

Droogloods noordzijde (5)

RM: 513493

Algemeen

In 2012 is in deze droogloods onder de bestaande kap tussen de de spanten een winkel ruimte aangebracht . Deze is verbonden met de naastliggende bezoekscentrum door middel van een doorgang.

Deze droogloods was oorspronkelijk even lang als de 3 zuidelijke droogloodsen. Aan de achterzijde ontbreekt een bouwdeel waardoor er twee losse bouwdelen zijn ontstaan wat eens een geheel was (5 en 5a). Waarschijnlijk zijn na het instorten van dit gedeelte de nu ontbrekende spanten verkocht en ergens in de omgeving hergebruikt.

Droogloods noordzijde (5a)

Algemeen

Deze droogloods verkeerd in matige staat. Het is in gebruik als opslag voor hardhout gereedschap e.d. en een gedeelte is omgebouwd tot kippenhok. Door de hoeveelheid opgeslagen materiaal is de constructie niet goed te beoordelen. Er staan vrij veel bomen en begroeiing dicht om het het gebouw. Ondanks de matige toestand is dit stuk droogloods nog vrijwel compleet, de droogrekken en de nummerbordjes op de spanten zijn nog aanwezig.

Constructie

De spantconstructie is in matige staat. Een deel van de constructie is onderstempeld. Enkele spanten zakken scheef.

Dakbedekking

Er liggen veel dakpannen los of scheef op het dak. De windveren aan de kant van de ringoven zijn gedeeltelijk weggerot.

Droogloods zuidzijde (6)

RM: 513494

Algemeen

Deze droogloods verkeerd in redelijke tot goede staat.

Bijzonderheden

De poer waarin de de staander (foto rechts) is gebroken.

Droogloods zuidzijde (7)

RM: 513495

Algemeen

Deze droogloods verkeerd in redelijke staat. Het deel van de loods aan de kant van de steenfabriek verkeerd in matige staat.

Bijzonderheden:

Constructie

Het deel van de loods aan de kant van de steenfabriek: De staanders van de spanten en de staanders van de de droogrekken zijn ter hoogte van maaiveld aangetast door houtrot. De droogrekken zakken scheef naar binnen. Er zijn een aantal stempels aangebracht om de spanten omhoog te houden. Een aantal poeren van de staanders zijn gebroken.

Droogloods zuidzijde (8)

RM: 513496

Algemeen

Deze droogloods verkeerd in redelijke staat.

Bijzonderheden

Constructie

Het deel van de loods aan de kant van de steenfabriek: De staanders van de spanten en de staanders van de de droogrekken zijn ter hoogte van maaiveld aangetast door houtrot. De droogrekken zakken scheef naar binnen. Er zijn een aantal stempels aangebracht om de spanten omhoog te houden. Een aantal poeren van de staanders zijn gebroken. De uiteinden van de liggers van de droogrekken zijn aangetast door houtrot. Dat is vooral bij buitenkant aan de erfgrens. Dit is meer dan bij de andere droogloodsen omdat het die kant minder beschut ligt.

11 Werkplaats/smederij

Smuddeweg 8

Algemeen

Voor dit gebouw zijn de Ossestenen gebruikt van de eerste kwaliteit. Naar men zegt de beste stenen uit de toemalige veldoven (1898-1923).

In het gebouw is een compleet interieur van de smederij van Johan Blokhuis († 2003) thans in gebruik door een siersmid.

In het gebouw is een vloeistofdichte vloer aangebracht en in gebruik voor restauratie en herstelwerkzaamheden van de locomotief en wagons van het smalspoor.

Metsel- en voegwerk:

De gevels zijn opgemetseld in Noors- of kettingverband. Op regelmatige afstand zijn de koppen in het metselwerk weggelaten de functie daarvan is niet duidelijk. Het lijkt in eerste instantie op steigergaten die niet dichtgezet zijn. Het metselwerk is niet gevoegd.

Op diverse plaatsen komt scheurvorming voor in de gemetselde gevels. Te zien is dat ter plaatse van de reparaaties nieuwe scheurvorming ontstaat. De metselmortel ter plaatse van diverse recente herstellingen is verzand (verbrand?).

De top van de voor- en achtergevel zijn hebben een verkleuring t.o.v. van het andere metselwerk en lijken opnieuw te zijn opgemetseld.

Een tweetal ingemetselde duimen van de deurgehengen t.p.v. de middelste deuren in voorgevel liggen los in het metselwerk.

Het metsel- en voegwerk net boven maaiveld aan de rechter zijgevel is groen door opstattend water op het straatwerk.

Dak en dakpannen

De sporenkap is gedekt met rode vlakke muldenpannen.

Het rondhout van de sporen is voor zover zichtbaar in goede staat. De kap is voorzien van horizontaal beschot met daaroverheen folie, panlatten en de pannen.

Vlakke muldenpannen redelijk tot goed. Plaatselijk is er aantasting door houtworm aangetroffen in de muurplaat.

Het gebouw heeft geen dakgoten en hemelwaterafvoeren.

In het verleden zijn er onderhoudswerkzaamheden aan het dak uitgevoerd. Er zijn toen stukken muurplaat vervangen t.p.v. de voor en achtergevel. De naden t.p.v. de dakvoet met PUR-schuim dichtgezet.

Verdiepingsvloer

De vloer boven de smidse bestaat uit een gemetselde vloer op stalen liggers. De vloer is aan de onderzijde afgewerkt met stucwerk. De stalen liggers roesten en de stuc laag is voor een groot deel weggefallen.

Ter plaatse van de gemetselde vloer zijn in de dwarsrichting een drietal stalen trekankers aangebracht die lopen van muurplaat tot muurplaat.

In de gemetselde vloer is zijn een aantal scheuren aanwezig, deze scheuren lopen vlak naast de stalen balken.

Muurankers/ muurrooster

Achtergevel schootanker is het oog waarin de schieter valt gebroken.

Het muurrooster in de linker zijgevel roest.

Schilderwerk

Het schilderwerk op kozijnen en ramen is matig tot slecht. Het is verpulverd en verkrijt.

Stopverf ontbreekt voor een groot deel. Enkele liggende delen van de kozijnen zijn aangetast.

De deuren, luiken windveren en dekljsten zijn gemaakt van douglas en zijn onbehandeld.

12 Travohuisje

Algemeen

Op het voorterrein van de fabriek staat een voormalig travohuisje. Het opgetrokken in metselwerk en waarschijnlijk van oorspronkelijk voorzien van een plat betondak. Gezien het

verschil in toegepaste steen en het voegwerk van de topgevels is het in een latere fase voorzien van een zadeldak.

Het interieur is behoudens de verwijderde apparaten nog intact.

Metselwerk

De rollaag in het metselwerk boven de houten toegangsdeur verzakt. Het overige metselwerk is in goede staat.

Dakbedekking

Het dak is gedekt met Verbeterd holle pannen. Diverse pannen in mortel gelegde pannen ter plaatse van de topgevels zijn weggefallen. Rechts boven de toegangsdeur zijn in het metselwerk sporen van lekkage aanwezig.

Gevelopeningen

De stalen toegangsdeur vertoont roestvorming maar verkeerd in goede staat.

Het luik topgevel ontbreekt.

De houten deur in de zijgevel is voor een groot deel door houtrot aangetast, de gehengen zijn roestig.

Het rooster rechts boven de stalen deur ontbreekt de andere roosters zijn aangetast door roest.

13 Conclusie

De gebouwen van de steenfabriek het zijn in redelijke tot goede staat.. Mede door de restauratie van 2002 staat het geheel er over het algemeen wat betreft het onderhoud goed bij.

De droogloodsen vragen wat meer onderhoud dan de rest van het complex. De laatste tijd is er niet veel (preventief) onderhoud uitgevoerd waardoor bijv. Het rechtleggen van de dakpannen en het schilderwerk aandacht vraagt.

Aandachtspunten voor het onderhoud:

Ringoven:

Metselwerk

In de stenen van de ringoven zijn veel sulfaat-zouten (zwafel) aanwezig (zie bijlage rapport TCKI).

Het metselwerk van de ringoven wordt op diverse plekken onder invloed van vocht en sulfaat-zouten aangetast. Metselmortel en stenen verpoederen hierdoor.

Dit is een proces dat niet na een bepaalde periode stopt maar zich voortzet tot de mortel en de stenen verpulverd zijn.

Vooraf in de rookkanalen en de inkrui-poorten zijn de stenen sterk aangetast.

Sinds de restauratie van 2002 / 2003 is de de toestand duidelijk verslechterd.

Met name het rookkanaal onder de stookvloer heeft veel te lijden gehad en daar zijn veel stenen losgekomen komen te zitten en een heel aantal geheel verpoederd. Zie ook rapportage Harm Meijer B.V. 14-05-2017

Advies is om het metselwerk te neutraliseren (b.v. met natrium bicarbonaat) hiermee kan het proces, voor een groot deel, gestopt worden.

Schilderwerk

Schilderwerk van kozijnen ramen en deuren uitvoeren. Evt. onderdelen die houtrot zijn aangetast plaatselijk restaureren/herstellen.

Droogloodsen

De droogloodsen vergen jaarlijks onderhoud. Aanbeveling is om zo veel mogelijk in stand te laten wat er nu is en slechts daar waar nodig minimaal herstelwerkzaamheden uit te voeren.

Gebroken en doorhangende en aangetastte spantdelen herstellen.

Voor de afwaaiende dak pannen panhaken toepassen

Diversen

Duimen van de gehengen t.p.v. middelste deuren Smuddeweg 8 vastzetten.

Houtaantastingen in de kap bvan de ringoven en Smuddeweg 8, door houtworm plaatselijk behandelen. De kap eerst laten inspecteren door een specialist.

Jaarlijkse terugkerende onderhoudswerkzaamheden:

- Inspectie / doormeting bliksemafleiding.
- Jaarlijkse controle constructieve onderdelen van de droogloodsen.
- Plaatselijk herstel spantpoten, spantenonderdelen en poeren droogloodsen.
- Rechtleggen dakpannen en of vervangen slechte dakpannen van de droogloodsen en andere gebouwen. Plaatselijk vervangen panlatten.

14 Literatuur

Monumenten in Nederland. Overijssel(1998)—Jan ten Hove, Marieke Knuijt, Chris Kolman, Ben Kooij, Ben Olde Meierink, Ronald Stenvert

Jaarboekmonumnetenzorg 2001, Interieurs belicht, De ruimte van de werkende mens
Ruimtelijke transformaties in de Nederlandse baksteenindustrie
Jean-Paul Corten (pag 160-167).

Twee eeuwen Gelderse bakstenen de baksteenfabricage in Gelderland in de negentiende en twintigste eeuw, Auteurs: Ben Janssen, ISBN: 978-90-78202-39-4

Internet:

<http://www.losser-digitaal.nl/steenfabriek-de-werklust>
www.dewerklust.nl

Historische foto's

Luchtfoto datum onbekend

Overige fotos: RCE 1978-1980

https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Steenfabriek_De_Werklust,_Losser